

Dr. Szili Katalin,
a Magyar Országgyűlés elnöke
megnyitja és köszönti a konferenciát

Igen tisztelt Vendégeink, kedves Honfitársaim!

Egy esztendővel ezelőtt amikor Budaörsön jártam, ahol a város temetőjében a hazájukból elűzött németek emlékművét országgyűlési képviselőtársaimmal együtt felavattuk, ígéretet tettem Önöknek arra, hogy azon a helyen, a Magyar Parlamentben, ahol az embertelen, kollektív bűnösség alapján megfogalmazott törvényeket a magyarországi németek ellen a II. világháború után életre hívták, mi mindenképpen találkozunk, hogy ugyanebben az épületben egy Emlék-konferencia formájában felidézzük a történeteket és a nemzetállamok etnikai tisztogatásaira kimondjuk: **Soha többé!**

Sehr geehrte Gäste, liebe Landsleute!

Vor einem Jahr als ich auf Ihre Einladung mit meinen Parlaments-Abgeordneten-Kollegen zusammen in Budaörs war, wo wir im Friedhof der Stadt das Vertrieben-Denkmal der Ungarndeutschen eingeweiht haben, habe ich Ihnen versprochen, dass an der Stelle, wo die unmenschliche Gesetze auf der Basis der Kollektivschuld gegen das Ungarndeutschtum verabschiedet worden sind, im Ungarischen Parlament, wir zusammen kommen sollen, und in diesem Gebäude mit einer Gedenkveranstaltung uns auf die Geschehnisse erinnern und auf ethnische Säuberungen der Nationalstaaten **Nie mehr!** sagen.

Tisztelt Honfitársaim!

Tisztelt Dr. Norbert Lammert Elnök Úr! Tisztelt Dr. Schipanski Asszony, tisztelt Norbert Kartmann Elnök Úr! Tisztelt Miniszter Urak, Nagykövet Urak, és Hölgyem, Főtisztelendő Bíboros Úr és Püspök Urak! Tisztelt Elnök Urak és Hölgyek, Ombudsman Urak, tisztelt Képviselőtársaim, kedves Vendégeink!

Hatvan évvel ezelőtti krónikában található a következő sorok: „A vonat egész éjszaka itt állt még, még itt vannak! Megint vittünk ki nekik meleg kávé. A vagonok előtt tábor tüzet gyújtottak, hogy elviselhetőbbé tegyék e hideg éjszakát. Ha egy kocsit megraktak, már pakolták a másikat... Nem szokik el senki, beletörődtek a sorsukba!... Dal csendül fel az ajkáról, amint a vonat megindul. A dal pedig a magyar Himnusz: *Isten áldd meg a magyart!* – ezt éneklte a nép, akiket magyar hazájukból elkergettek.”

Ismertőseim elbeszéléséből tudok egy másik, néhány évvel ezelőtti – nem egyedi – történetről is: valahol a Neckar és a Rajna között, egy kis településen meghalt egy ember. Környezete szorgalmasnak, tisztességesnek, ismerte. Jó német hazafi, igaz lokálpatrióta, nagy mesélő, aki környezetének mindig magyar történelmi hősookról regélt, az egész faluját Magyarország barátjává tette, s leghőbb kívánságát teljesítették német falubelije, amikor temetésén elénekelték a *magyar Himnusz*-t.

Dr. Katalin Szili,
Präsidentin des Ungarischen Parlaments
eröffnet und begrüsst die Konferenz

Sehr geehrte Gäste, liebe Landsleute!

Vor einem Jahr als ich auf Ihre Einladung mit meinen Parlaments-Abgeordneten-Kollegen zusammen in Budaörs war, wo wir im Friedhof der Stadt das Vertriebenen-Denkmal der Ungarndeutschen eingeweiht haben, habe ich Ihnen versprochen,

dass wir an der Stelle, wo die unmenschlichen Gesetze auf der Basis der Kollektivschuld gegen das Ungarndeutschtum verabschiedet worden sind, im Ungarischen Parlament, zusammen kommen sollen, und in diesem Gebäude mit einer Gedenkveranstaltung uns an die Geschehnisse erinnern und auf ethnische Säuberungen der Nationalstaaten für immer Nein sagen sollen.

Sehr geehrte Landsleute!

Geehrter Herr Präsident, Dr. Norbert Lammert! Geehrte Frau Dr. Schipanski, Geehrter Herr Präsident, Norbert Kartmann! Geehrte Herren Minister, geehrte Herren Botschafter und geehrte Frau Botschafterin, hochachtungsvoller Herr Kardinal und geehrte Herren Bischöfe, geehrte Herren und Frauen Präsidenten, geehrte Herren Ombudsmänner, meine geehrten Abgeordneten, meine lieben Gäste!

In einer Chronik vor 60 Jahren sind die folgenden Zeilen zu finden: "Der Zug stand die ganze Nacht hier, sie sind noch da! Wir brachten ihnen wieder warmen Kaffee. Vor den Waggons haben sie ein Lagerfeuer angezündet, damit sie die kalte Nacht ertragen können. Nachdem ein Waggon beladen worden war, fing man sofort an, den nächsten zu beladen ... Niemand flüchtete, sie willigten in ihr Schicksal ein!... Sie singen, als der Zug losfährt. Sie singen die ungarische Hymne: Segne Herr, mit frohem Mut, reichlich die Magyaren! – so singt das Volk, das aus seiner Heimat vertrieben wurde."

Aus der Erzählung von Bekannten kenne ich auch eine andere, vor einigen Jahren passierte – nicht individuelle – Geschichte: irgendwo zwischen dem Neckar und dem Rhein starb in einer kleinen Siedlung ein Mann. Seine Umgebung kannte ihn als fleißigen, ehrlichen Menschen. Er war ein guter Patriot, ein Lokalpatriot, ein großer Erzähler, der seiner Umgebung immer über ungarische historische Helden erzählte. Sein ganzes Dorf wurde zum Freunde von Ungarn, sein größter Wunsch wurde von den deutschen Dorfbewohnern erfüllt, als bei seinem Begräbnis die ungarische Hymne gesungen wurde. Wir wissen alle, dass der Mann auch ein guter Ungar war: er wurde von uns als 17 Jahre alter Gymnasialschüler vertrieben.

Die obigen Geschichten sind Episoden aus der tragischen Ausschließungen des XX. Jahrhunderts, die unsere Lands-

Mi tudjuk róla jó magyar hazafi is volt: őt is közülünk zsuppolták ki 17 éves gimnazistaként.

A fenti történetek a XX. század tragikus kirekesztéseinek – honfitársainkat érintő – epizódjai. Láthatóvá válik az egyéni lét jelentéktelensége és felmagasztosulása. A hazátlanság és a két hazához kötődés fájdalmas élménye. Az első történetben benne van számomra az embertelenségben megmutatkozó emberség rezignált drámája, és mindkettőben a „mindig mindenütt kívül lenni”, a „mindig mindenütt bizonyítani” már-már tipikus, a XX. század egészében oly sok népcsoport tagjait jellemző fájdalma és küzdelme.

Mert mi is történt? A homogén nemzetállamok létrejöttét előmozdító szándékok tragikus összjátéka a XX. században világháborúkhöz, egész Európában igaztalan békekötésekhez, jogfosztásokhoz, kirekesztésekhez, népcsoportok elűzéséhez, megsemmisítéséhez, lakosságcserékhez, kitelepítéséhez vezetett.

A magyarországi németek jogfosztása, vagyonelkobozása, hazájukból történő elűzése mára már semmiképp sem lehet tabu téma. Az enyhülés, a közép-európai rendszerek összeomlása és a jogállamiság megteremtése volt szükséges ahhoz, hogy a levéltárak anyagai hozzáférhetővé váljanak, a történések kutathassanak, s a személyes félelmek is oldódjanak.

De sebeket begyógyítani csak úgy lehet, ha a rettetet kibeszélhetjük magunkból, a felelősöket megnevezük, az áldozatokat megkövetjük.

A rendszerváltással együtt a magyarországi kisebbségek – s benne a magyarországi németek – helyzete alapvetően megváltozott. Az 1989 őszen végrehajtott jogállamunkat megteremtő Alkotmány-módosítás kimondja, hogy a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezők. Azaz mindenki mással egyenrangú állampolgárok. Alaptörvények születtek, az identitás megtartásához szükséges pozitív folyamatok indultak. De csak a 1990-es évek közepére jutottunk el odáig, hogy az elhurcolt, elűzött jogfosztott, hontalanná tett német kisebbség e szomorú eseményre emlékezve emlékműveket és emléktáblákat állíttathasson.

Történések szívós és kitartó munkája kellett ahhoz, hogy a tabu-témák feldolgozásra kerüljenek. Filmesek, művészek, pedagógusok különféle szakterületeken dolgozó értelmiségiek munkássága teszi e témát a fiatalok számára is átgondolhatóvá.

De mindezt meg nem törtéنتé tenni nem lehet! Az elvett életeket visszaadni nem lehet! Az akkori fiatalok elvett életésélyeit kárpótolni nem lehet! Lehet-e a szétszakított, földönfutóvá tett családokat összeforrasztani? És nehezen megválaszolható kérdés, hogy az otthon, a haza, a szülőföld hiánya milyen traumákat indukál!

Magyarország mindig büszke volt arra, hogy befogadó nemzet. És mégis: *ugyanezen épület falai között a XX. század első felében, egymást sorjázó, különböző népcsoportokat a társadalomból kirekesztő törvények születtek.*

Nekünk, politikusoknak az a kötelességünk, hogy a szegyenletes politikai döntésekért felelős elődeink helyett kimondjuk: **Bocsánat!** És irányítuként álljon előttünk az a mondat is: **Soha többé!**

leute betroffen haben. Die Bedeutungslosigkeit und die Erklärung des individuellen Daseins, das schmerzvolle Erlebnis der Heimatlosigkeit und der Bindung an zwei Heimaten wurden offensichtlich. In der ersten Geschichte ist für mich das resignierte Drama der Menschlichkeit in der Unmenschlichkeit, sowie in beiden Geschichten ist der für zahlreiche Volksgruppen des XX. Jahrhunderts typische Schmerz und Kampf des „immer überall Draussenbleibens“ und des „immer überall Sich-Behauptens“ zu erkennen.

Was ist eigentlich geschehen? Das tragische Zusammenspiel der die Entstehung der homogenen Nationalstaaten unterstützenden Absichten führte im XX. Jahrhundert zu Weltkriegen, sowie in Europa zu ungerechten Friedensverträgen, Entrechtungen, Ausschließungen, zur Vertreibung, Vernichtung von Volksgruppen, bzw. zum Bevölkerungsaustausch.

Die Entrechtung der Ungarndeutschen, die Vermögenskonfiskation, sowie ihre Vertreibung aus der Heimat kann heute keineswegs als Tabuthema mehr gelten. Die Entspannung, der Zusammensturz der mitteleuropäischen Systeme, sowie die Schaffung des Rechtsstaates waren dazu notwendig, dass die Materialien der Archive zugänglich werden, die Historiker frei forschen können, und auch die persönlichen Ängste gemildert werden.

Die Wunden können aber erst geheilt werden, wenn die Schrecken ausgesprochen, die Verantwortlichen namhaft gemacht, und die Opfer um Verzeihung gebeten werden.

Mit der Wende veränderte sich grundsätzlich die Situation der Minderheiten in Ungarn – und damit auch die der Ungarndeutschen.

Die im Herbst 1989 erfolgte Modifizierung der Verfassung deklarierete, dass die nationalen und ethnischen Minderheiten in Ungarn staatsbildende Faktoren sind. Grundgesetze wurden verabschiedet, sowie Prozesse zur Bewahrung der Identität eingeleitet. Jedoch erst in der Mitte der 1990er Jahre wurde es möglich, dass die verschleppte, vertriebene, heimatlose deutsche Minderheit, sich an die traurigen Ereignisse erinnernd Denkmäler und Gedenktafel errichten konnte.

Die hartnäckige und standhafte Arbeit der Historiker war dazu nötig, dass die Tabuthemen bearbeitet werden konnten. Die Arbeit von Filmemachern, Künstlern, Pädagogen, sowie auf verschiedenen Fachgebieten arbeitenden Intellektuellen macht dieses Thema auch für die Jugendlichen verständlich.

Man kann jedoch die Geschehnisse nicht mehr verändern! Die genommenen Leben können nicht mehr zurückgegeben werden! Die verlorenen Lebenschancen der damaligen Jugendlichen können nicht mehr ersetzt werden! Kann man die zertrennten, heimatlosen Familien wieder verbinden? Eine schwer zu beantwortende Frage ist auch, welches Trauma das Fehlen des Zuhauses, der Heimat und des Vaterlandes induzieren kann!

Ungarn war immer stolz darauf, eine aufnehmende Nation zu sein. Und dennoch: unter den Mauern desselben Gebäudes wurden in der ersten Hälfte des XX. Jahrhunderts Gesetze verabschiedet, die die verschiedenen Volksgruppen aus der Gesellschaft ausgeschlossen haben.

*Wir, Politiker, sind verpflichtet, für die schandhaften politischen Entscheidungen statt unserer verantwortlichen Vorgänger auszusprechen: **Entschuldigung!** Auch der Satz soll als Kompass vor uns stehen: **Nie wieder!***

A megkövetés, a kibeszélés talán hozzásegít ahhoz, hogy a fájdalmak batyuját letehessük, és megbékélve élhessünk egymás mellett.

Tisztelt Konferencia! Kedves Barátaim!

Köszönöm Önöknek, hogy itt vannak, örülök, hogy ilyen nagy létszámban lehetünk ma együtt, de nem tud itt lenni mindenki, aki szándéka szerint ma velünk óhajtott volna lenni, ezért engedjék meg nekem, hogy az Európai Parlament elnökének, *Professzor Dr. Hans-Gert Pöttering* Úr nekem címzett levelének tartalmát Önökkel megosszam.

Die Bitte um Verzeihung, die Aussprache tragen vielleicht dazu bei, dass wir die Last voller Schmerzen niederlegen und friedlich nebeneinander leben können.

Geehrte Konferenz, meine lieben Freunde!

Ich bedanke mich bei Ihnen für Ihre Anwesenheit, ich freue mich, dass wir heute in einer so großen Anzahl zusammen sein können. Nicht alle können jedoch hier sein, die es gemocht hätten, deshalb erlauben Sie mir, dass ich Ihnen den an mich gesandten Brief des Präsidenten des Europäischen Parlaments, Professor Dr. Hans-Gert Pöttering verlesen lasse.

Erika Steinbach, az Elűzöttek Szövetségének (BdV) elnöke emlékérmét ad át Szili Katalinnak

Erika Steinbach, BdV-Präsidentin, übergibt Ehrenplakette an Frau Szili

Igen tisztelt Szili Elnök Asszony,

hivatalba lépésekor Ön a görög filozófust Szolont, választotta mércéül, s az ő morális és humánus elvei szerint kívánta ellátni magas hivatalát. Ezt a maga választotta eszményt figyelemreméltó módon valósította meg. A kisebbségekkel való jó viszony az Ön szívügye és az emberi jogok kiváltságos értékkel bírnak az Ön számára. Különleges fáradozása a kitelepített németek sorsa emlékének megőrzésére Európaszerte párját ritkította és ritkítja.

A kitelepítettek szövetségének elnöksége októberben egyhangúlag úgy határozott, hogy Önt egyesületünk legmagasabb kitüntetésével tüntetjük ki. Ezzel a kitüntetéssel Ön Konrad Adenauer és Helmut Kohl német kancellárok, valamint az észti köztársasági elnök Lennart Meri társaságába kerül. A német kitelepítettek már 1950-ben kifejezték azon kívánságukat, hogy egy kiengesztelődött Európa ügyén akarnak dolgozni, ahol a népek békében élhetnek egymással.

Kitüntetésünk, amelyet ma átnyújthatok Önnek, tisztelt Elnök Asszony, azt is kifejezni hivatott, hogy nagy örömmel fogadjuk az Ön békejobbját. A kitelepítést személyesen átélt generáció számára az Ön tevékenysége, Elnök Assz-

zony, egy nehéz élet végén nyújt vigaszt.

Nagyon remélem, hogy az Európai Unió és az azon kívüli valamennyi ország politikusai erkölcsi erőt találnak ahhoz, hogy azt az utat járják, amit kezdeményezésével a magyar parlament kijelölt.

Dr. Norbert Lammert, Szili Katalin és Erika Steinbach az emléklakett átadásán a Parlament Gobelin termében

Sehr geehrte Frau Präsidentin Szili,

bei Ihrem Amtsantritt haben Sie sich selbst den Griechen Solon zum Maßstab gesetzt, wonach Sie moralisch und human Ihr hohes Amt ausüben wollen. Diesen selbst gesetzten Anspruch haben Sie in einer bemerkenswerten Weise umgesetzt. Das gute Auskommen mit Minderheiten

ist Ihnen ein Anliegen und die Menschenrechte haben für Sie einen hohen Stellenwert. Ihr besonderer Einsatz für das Erinnern an das Schicksal der vertriebenen Deutschen war und ist europaweit singular.

Das Präsidium des Bundes der Vertriebenen hat im Oktober einstimmig beschlossen, Sie mit der höchsten Auszeichnung unseres Verbandes zu ehren.

Damit stehen sie in einer Reihe mit den deutschen Bundeskanzlern Konrad Adenauer und Helmut Kohl sowie dem estnischen Staatspräsidenten Lennart Meri.

Die deutschen Heimatvertriebenen haben schon 1950 postuliert, dass sie an einem versöhnten Europa mitarbeiten wollen, in dem die Völker friedlich miteinander leben.

Unsere Auszeichnung, die ich Ihnen, sehr verehrte Frau Präsidentin, heute überreichen darf, soll auch deutlich machen, dass wir mit großer Freude Ihre ausgestreckten Hände der Versöhnung ergreifen.

Für die Erlebnisgeneration der Vertriebenen ist Ihr Handeln, Frau Präsidentin Katalin Szili, ein Trost am Ende eines streckenweise sehr schweren Lebens.

Ich hoffe sehr, dass auch Politiker aller Länder in der EU und darüber hinaus, die moralische Kraft finden, diesen Weg, den das ungarische Parlament durch Ihre Initiative eingeschlagen hat, zu gehen.